

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ____ ” _____ 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
(назва магістерської програми)

на тему: **«Фінансова спроможності місцевих бюджетів в умовах
фінансової децентралізації»**

Виконавець:

студент факультету фінансів та
банківської справи
Маринів Дмитро Михайлович

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Коцюрубенко Ганна Миколаївна

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	8
1.1. Місцеві бюджети як основа самостійності місцевого самоврядування в умовах фінансової децентралізації.....	8
1.2. Сутність та складові фінансової спроможності місцевих бюджетів.....	21
1.3. Методичні підходи до оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів.....	28
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	33
2.1. Проблематика формування та напрями використання місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації.....	33
2.2. Оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів України.....	49
2.3. Діагностика стану фінансової спроможності місцевого бюджету окремого територіального угруповання (на прикладі с. Криничне).....	63
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	76
3.1. Зарубіжний досвід використання фінансових інструментів стимулювання розвитку місцевих бюджетів та можливості його застосування в Україні.....	76

3.2. Шляхи підвищення ефективності формування фінансово спроможних місцевих бюджетів в Україні.....	86
3.3. Стратегічні орієнтири забезпечення фінансової спроможності місцевого бюджету Криничненської ОТГ у складі Болградського району.....	95
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108
ДОДАТКИ.....	117

ВСТУП

Протягом останніх п'яти років в Україні відбулися фундаментальні зміни у системі місцевого самоврядування, особливо у частині формування місцевих бюджетів, так як до цього спостерігалася постійна нестача фінансових ресурсів, висока залежність від трансфертів з Державного бюджету та нерозвиненість місцевого самоврядування.

Зміцнення матеріально-технічної бази та фінансової спроможності в сучасних умовах територіального розвитку України значно посилили роль місцевих бюджетів. Виникає ґрунтовна необхідність зміцнення та розширення бази фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Фінансова спроможність місцевих бюджетів відіграє ключову ланку у забезпеченні збалансованого соціально-економічного розвитку органів місцевого самоврядування.

З метою забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів в Україні з 2015 року було розпочато процес фінансової децентралізації, який супроводжувався з реформуванням місцевого самоврядування та міжбюджетних відносин, що призвело до фундаментальних змін при формуванні місцевих бюджетів, так як до цього спостерігалася постійна нестача фінансових ресурсів, висока залежність від трансфертів з Державного бюджету, нерозвиненість інфраструктури регіональних фондів ринків. Все це обумовило актуальність обраної теми.

Розв'язанням окреслених проблем займалися такі вітчизняні науковці, як І.С. Волохова, Є.О. Балацький, І.М. Вахович, І.М. Камінська, О.Ю. Глущенко, І.М. Карлін, Л.І. Катан, С.Я. Кондартюк, Л.А. Костирко, Г.В. Возняк, І.О. Луніна, В.М. Опарін, В.М. Попов, О.Г. Волкова, Г.М. Коцюрубенко, М.О. Слатвінська та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних засад формування та оцінювання фінансової спроможності місцевих бюджетів у контексті розробки стратегічних орієнтирів забезпечення фінансової спроможності бюджетів місцевих громад.

Досягнення поставленої мети вирішувалось шляхом роз'яснення наступних завдань:

- розглянути місцеві бюджети як основу самостійності місцевого самоврядування в умовах фінансової децентралізації;
- дослідити сутність та складові фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- розробити методичні підходи до оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- визначити проблематику формування та напрями використання місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації;
- оцінити фінансову спроможність місцевих бюджетів України;
- провести діагностику стану фінансової спроможності місцевого бюджету окремого територіального угруповання (на прикладі с. Криничне);
- дослідити зарубіжний досвід використання фінансових інструментів стимулювання розвитку місцевих бюджетів та можливості його застосування в Україні;
- обґрунтувати шляхи підвищення ефективності формування фінансово спроможних місцевих бюджетів в Україні;
- запропонувати стратегічні орієнтири забезпечення фінансової спроможності бюджету Криничненської ОТГ у складі Болградського району;

Об'єктом дослідження є фінансова спроможність місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є процес формування та забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації в Україні.

Методи дослідження. В основу методології дослідження покладено діалектичний метод наукового пізнання, комплексний та системний підхід до визначення теоретико-методичних основ формування та оцінювання фінансової спроможності місцевих бюджетів, у межах якого були використані історичний метод, графічно-табличний метод та методи узагальнення, аналізу, синтезу, аналогії та статистичних прийомів групування. В процесі дослідження

використані методи фундаментального аналізу при визначенні сутності та складових місцевих бюджетів, методи дослідження фактів, явищ і реалій існуючої практики для визначення проблематики формування та напрямів використання місцевих бюджетів України, системно-функціонального аналізу при обґрунтуванні шляхів підвищення та стратегічних орієнтирів забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів, математичного моделювання при прогнозуванні інтегрального показника фінансової спроможності та при прогнозуванні доходів місцевого бюджету.

Інформаційно-аналітичною базою дослідження є нормативно-правові документи та законодавчі акти України. У кваліфікаційній роботі також використовувались звітні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національного банку України, дані фінансового звіту Криничненської сільської ради Болградського району Одеської області, Американської статистичної асоціації ASA, статистичної служби Європейського союзу, Міністерства фінансів Республіки Болгарія, а також монографії, наукова періодична література.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження, що були проведені в роботі, висвітлені в науковій статті на тему «Аналіз стану місцевих бюджетів у процесі фінансової децентралізації в Україні» у Випуску № 5(22) 2020 року електронного наукового видання «Приазовський економічний вісник», а також були обговорені на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Перспективи розвитку території: теорія і практика» (ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 19 листопада 2020 року). Результати доповіді опубліковано у тезах «Місцеві позики як джерело фінансування бюджетів об'єднаних територіальних громад» у збірнику матеріалів конференції.

Структура дослідження складається з 3 основних розділів. У першому розділі розглянуті місцеві бюджети як основа самостійності місцевого самоврядування в умовах фінансової децентралізації, висвітлено сутність та складові фінансової спроможності місцевих бюджетів, а також розроблені

методичні підходи до оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів. У другому розділі визначено проблематику формування та напрями використання місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації, проведено оцінку фінансової спроможності місцевих бюджетів України та проведено діагностику стану фінансової спроможності місцевого бюджету (на прикладі с. Криничне). У третьому розділі подано інформацію про зарубіжний досвід використання фінансових інструментів стимулювання розвитку місцевих бюджетів та можливості його застосування в Україні, визначені шляхи підвищення ефективності формування фінансово спроможних місцевих бюджетів та запропоновані стратегічні орієнтири забезпечення фінансової спроможності бюджету Криничненської об'єднаної територіальної громади.

Робота складається з 132 сторінок друкованого тексту, містить 2 таблиці, 47 рисунка, перелік використаної літератури налічує 85 джерела, кількість додатків складає 9.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що в вітчизняній науковій літературі однозначного визначення «місцеві бюджети» не існує. Під місцевими бюджетами визначають бюджет адміністративно-територіальних одиниць, призначених для фінансового забезпечення закріплених та делегованих відповідним місцевим органом влади і самоврядування функцій. Саме тому, місцеві бюджети значною мірою впливають на вирішення різноманітних завдань соціально-економічного розвитку в межах своїх територіальних громад. Доходами місцевих бюджетів є податкові надходжень, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансферти. Під видатками місцевих бюджетів, слід розуміти видатки, що мають бюджетне призначення, яке встановлюється рішенням про місцевий бюджет та пов'язані з реалізацією програм. Визначено, що частиною процесу децентралізації є фінансова децентралізація, тобто передача фінансових ресурсів, повноважень та функцій від державних органів влади до місцевих.

2. Дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, дозволили сформулювати визначення фінансової спроможності місцевих бюджетів, під яким розуміють, здатність до забезпечення громадою фінансування різних повноважень органів місцевого самоврядування коштами доходів територіальних громад, через збільшення податкових та неподаткових надходжень сталого місцевого економічного розвитку. На основі дослідження наукових джерел, було визначено, що внутрішніми проявами фінансової спроможності є фінансовий (бюджетний) потенціал та фінансова стійкість, а зовнішніми – ліквідність та кредитоспроможність.

3. Визначено методикку оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів, яку слід розглядати через призму інтегральних показників фінансової спроможності, що характеризують здатність та можливість місцевих бюджетів забезпечувати соціально-економічний розвиток, фінансової

автономії, які характеризують рівень самостійності місцевих органів влади при формуванні дохідної частини місцевих бюджетів, фінансової ефективності, що характеризують ефективність та результативність функціонування місцевих бюджетів та показників боргового навантаження місцевих бюджетів, які показують рівень боргової залежності місцевих бюджетів й здатність покривати боргові зобов'язання за рахунок власних коштів.

4. Аналіз формування дохідної частини місцевих бюджетів показав, що найголовнішим досягненням процесу фінансової децентралізації в Україні є збільшення власних доходів місцевих бюджетів в останні роки та збільшення частки доходів місцевих бюджетів у структурі Зведеного бюджету України. Позитивна тенденція спостерігається у збільшенні власних доходів загального фонду місцевих бюджетів на 1 мешканця, так у 2019 році дана частка збільшилась на 97,4% порівняно з 2016 роком, що свідчить про покращення фінансової спроможності місцевих бюджетів. Моніторинг видаткової частини місцевих бюджетів, показав, що за 5 років значно збільшились капітальні видатки місцевих бюджетів, тобто видатків, що забезпечують розширення інноваційно-інвестиційної діяльності та взагалі розвиток територіальних громад. На збільшення рівня фінансової спроможності місцевих бюджетів сприяла державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку, яка у 2019 році порівняно з 2016 роком збільшилась на 20,25 млрд. грн. або на 41,5%.

5. Оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів, визначила здатність органів місцевого самоврядування до вирішення суспільних питань, що належать до їх компетенцій, а також здатність задовольняти потреби мешканців територіальних громад та забезпечувати соціально-економічний розвиток. Майже по всіх показниках фінансової спроможності місцевих бюджетів спостерігається стрімке їх зменшення з 1995 року по 2004 рік, з 2005 року по 2015 рік спостерігається то незначне збільшення, то незначне зменшення показників, а з 2016 року, ми бачимо поступове збільшення даних показників, завдяки збільшенню власних доходів місцевих бюджетів, але при

цьому залежність від трансфертів з Державного бюджету залишається досить високою. Оцінка фінансової спроможності обласних бюджетів та бюджету міста Київ показали, що в Україні існують значні дисбаланси між областями з приводу розподілу міжбюджетних трансфертів. Так, з проведеного аналізу, визначено, що фінансова спроможність обласних бюджетів Південної та Східної частини значно перевищує спроможність Західної частини України.

6. Визначено, що з початку процесу фінансової децентралізації в Україні доходи бюджету села Криничне значно зросли, що свідчить про позитивні наслідки даної реформи. Основним джерелом формування доходів сільського бюджету є податкові надходження, які складають близько 80%. Збільшення суми податкових надходжень обумовлено збільшенням нормативно-грошової оцінки при визначенні податку на майно та збільшенню кількості платників єдиного податку. Значний обсяг видаткових повноважень забезпечується з власних доходів місцевих бюджетів, що свідчить про фінансову спроможність та про можливість забезпечувати населення територіальної громади власними фінансовими ресурсами. При оцінці фінансової спроможності сільських бюджетів Болградського району, значною проблемою стало відсутність методики визначення фінансової спроможності бюджетів сіл. Але, за власною методикою, було визначено, що інтегральний показник фінансової спроможності бюджету села Криничне у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшився на 4,3%, що стало можливим за рахунок зменшення коефіцієнту трансфертної залежності та збільшенню частки місцевих податків і зборів у структурі податкових надходжень.

7. Визначено, що велика увага приділяється зарубіжному досвіду ефективному законодавчому забезпеченні реформування місцевого самоврядування. Так, досвід реформи фінансової децентралізації в зарубіжних країнах, показав, що важливу роль у трансформації та демократизації суспільства відіграє перехід до інституцій, заснованих на відповідальності та ініціативі громади та населення. Серед позитивних наслідків фінансової децентралізації для місцевих бюджетів, можна виділити, збільшення рівня

зацікавленості органів місцевого самоврядування до більш ефективного формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, що призвело до збільшенню рівня фінансової спроможності територіальних громад.

8. Обґрунтовані перспективи формування фінансово спроможних місцевих бюджетів, які здатні забезпечувати комплексний і системний розвиток територіальних громад, а не лише забезпечувати мінімальні соціальні потреби населення та утримувати чиновницький апарат органу місцевого самоврядування. Серед основних заходів підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів можна виділити: підвищення ролі неподаткових надходжень у формуванні доходів місцевих бюджетів; реформування житлово-комунального господарства; розширення переліку місцевих податків і зборів; удосконалення практики сплати майнових податків; розширення й затвердження державних стандартів та нормативність якості надання послуг населенню територіальних громад; запровадження загальнообов'язкового декларування доходів мешканців громад та здійснення контролю щодо декларування; створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу тощо.

9. В роботі висвітлені основні напрями забезпечення фінансової спроможності бюджету новоствореної Криничненської сільської об'єднаної територіальної громади, серед яких: підтримка малого та середнього бізнесу, залучення інвестиційних коштів, створення сучасної транспортно-логістичної інфраструктури, забезпечення соціального захисту та сприятливих умов життєдіяльності мешканців громади, розвиток туристичної діяльності та культурно-освітнянських послуг тощо. Визначено основні переваги створення об'єднаної територіальної громади, найголовнішою з яких можна виділити, передача до власних податкових надходжень 60% від сплати податку на доходи фізичних осіб, що значно покращить рівень фінансової спроможності місцевого бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балацький Є.О. Теоретичні підходи до визначення бюджетного потенціалу міста та основні засади його формування / Є.О. Балацький, А.О. Бойко // Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ. – 2011. – Випуск №1(10). – С. 212-216.
2. Бондарчук Т. Методичний інструментарій оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів України / Т. Бондарчук, І. Бондарчук, М. Дубина // Світ фінансів. – 2019. – Випуск №2. – С. 60-72.
3. Борщ Г.А. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посібник./ Г.А. Борщ, В.М. Вакуленко, Н.М. Гринчук, Ю.Ф. Дехтяренко та ін. // Київ : Рада Європи, 2017. – 107 с.
4. Буцька О.Ю. Комунальний банк як інститут сприяння соціально-економічного розвитку територіальних громад / О.Ю. Буцька, О.В. Тимошенко // Економічна наука. – 2013. – №20. – С. 44-46.
5. Бюджет общини Каспичан [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.kaspichan.org/index.php?w=1&d=19&s=5b44547e105e3222b4826607e3891470>
6. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
7. Вахович І.М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізми забезпечення : монографія / І.М. Вахович, І.М. Камінська, Луцьк : ЛНТУ. – 2009. – с. 400.
8. Возняк Г. В. Особливості формування місцевих бюджетів у контексті забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування (на прикладі Львівської області) / Г. В. Возняк // Регіональна економіка. – 2013. – №4(66). – С. 96-105
9. Возняк Г.В. Бюджетна децентралізація: європейський досвід та перспективи для України / Г.В. Возняк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2016. – №3. – С. 56-62.

10. Волкова О.Г. Муніципальні запозичення як джерело фінансового забезпечення місцевих бюджетів України. / О.Г. Волкова // Причорноморські економічні стадії. – 2018. – № 26 (2). – С. 93-96.

11. Волкова О.Г. Проблемні питання фінансового забезпечення місцевих бюджетів: окремі аспекти / О.Г. Волкова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2019. – №35. – С.130-136.

12. Волкова О.Г. Фінансова спроможність місцевих бюджетів в Україні / О.Г. Волкова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2018. – №29. – С. 95-99.

13. Волохова І.С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України / І.С. Волохова // Науковий вісник УжгНУ (Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»). – 2019. – №23 – С. 39-42.

14. Волохова І.С. Необхідність проведення фінансової децентралізації: економічна ефективність / І.С. Волохова // Економіка та держава. – 2013. – №5. – С. 22-25.

15. Габрись О. Переваги та недоліки майнового оподаткування в Україні / О. Габрись, Т. Шолкова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_2/16.pdf

16. Глущенко Ю. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми розвитку та фінансового забезпечення / Ю. Глущенко // Державне та місцеве самоврядування. – 2015. – Випуск №4. – С. 244-255.

17. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. Де (і як) шукати гроші для ОТГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/de_i_yak_gromadam_shukati_koshti_n1505684

19. Долженко І.І. Розвиток бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні / І.І. Долженко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/227/361>.

20. Едророва В. Направления повышения устойчивости региональной финансовой системы в части формирования денежных фондов. / В. Едророва, А. Кавинов // Финансы и кредит. – 2005. – №16(184). – С. 25–29.

21. Європейська хартія про місцеве самоврядування від 15.10.1985 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

22. Жихор О.Б. Місцеві фінанси: підручник / [О.Б. Жихор, О.П. Кириленко, О.М. Тридід та ін.] – Київ : УБС НБУ, 2015. – 579 с.

23. Забейворота Т.В. Зарубіжний досвід упровадження адміністративно-територіальної реформи в умовах децентралізації влади / Т.В. Забейворота // Теорія та практика державного управління. – Львів. – 2014.– №3. – С. 1-6.

24. Камінська І. М. Механізми забезпечення фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону / І. М. Камінська – Луцьк : ЛНТУ. – 2009. – 21 с.

25. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні / М. І. Карлін // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2010. – Випуск №15. – С. 21-31.

26. Катан Л.І. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України / Л.І. Катан, С.В. Качула, Н.І. Демчук, Д.К. Павлова // Агросвіт. – 2020. – №3. – С. 3-12.

27. Качула С.В. Соціальні аспекти зміцнення місцевих бюджетів в умовах децентралізації. / С.В. Качула, І.А. Малоок, К.В. Проценко // Молодий вчений. – 2018. – №6(2) – С. 400-406.

28. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) : монографія. / О.П. Кириленко // Київ : НІОС, 2000. – 381 с.

29. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: навч. посібник / О.П. Кириленко. – Тернопіль : Астон. – 2004 – 140 с.

30. Коваленко М.А. Фінанси регіону : навч. посіб. / М. А. Коваленко, Т. О. Мацієвич, Г. М. Полевик, Н. В. Радванська – ХНТУ – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 311 с.

31. Ковальчук Л.А. Шляхи покращення управління наповненням місцевого бюджету у контексті зарубіжного досвіду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vtei.com.ua/images/VN/14_06_2017.pdf#page=132

32. Колодій О.М. Процес децентралізації: німецький досвід в українських реаліях / О.М. Колодій // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №17. – С. 130-134.

33. Кондратюк С.Я. Фінансова спроможність як категорія публічних фінансів: сутність та складові / С.Я. Кондратюк, Н.В. Осадчук // Функціональна економіка. – 2008. – Випуск №10. – С. 133-138.

34. Костирко Л.А. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів / Л.А. Костирко, Н.Ю. Велентейчик // Фінансовий простір. – 2016. – №1(21). – С. 83-90.

35. Коцюрубенко Г.М. Аналіз стану місцевих бюджетів у процесі фінансової децентралізації в Україні. / Г.М. Коцюрубенко, Д.М. Маринов // Приазовський економічний вісник. – 2020. – №5(22). – С. 165-170.

36. Коцюрубенко Г.М. Практика та проблематика формування доходів місцевих бюджетів (на прикладі обласного бюджету Одеської області) / Г. Коцюрубенко, А. Щербатюк // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2018. – №.1. – С. 83-97.

37. Кудельський В.Е. Фінансові можливості місцевих органів самоврядування після проведення децентралізації / В.Е. Кудельський // Університетські наукові записки. – 2017. – №64. – С. 272-282.

38. Куценко Т.Ф. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління[Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/30350>

39. Литвинчук І.В. Класифікація доходів місцевих бюджетів / І.В. Литвинчук, О. Вігура // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/229.pdf>

40. Лондар Л.П. Напрями реалізації політики децентралізації в умовах розширення прав місцевих органів влади і забезпечення їх фінансової та бюджетної самостійності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-01/politika_desentralizacii-b1814.pdf

41. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія. / І.О. Луніна // Київ : Наукова думка. – 2006. – 432 с.

42. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. / І.О. Луніна / Економіка України. – 2014. – №11. – С. 61-75.

43. Люта О.В. Фінансова стійкість місцевого бюджету та методи її оцінки [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/59160/6/Liuta_Finansova_stiikist.pdf

44. Маслічук С.А. Використання програмно-цільового методу бюджетного планування в Україні: проблеми і перспективи / С.А. Маслічук, А.В. Кулай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2012/Economics/3_99661.doc.htm

45. Михайлів Г. Фінансова спроможність соціально-економічного розвитку регіональних суспільних систем / Г. Михайлів // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск №7. – С. 97-99

46. Міністерство фінансів республіки Болгарія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.bg/bg/1234>

47. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk>

48. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: У трьох томах. ТІ / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. Ред.) та інші – Київ : Видавничий центр «Академія». – 2000 – 864 с.

49. Мусаєва І. Запровадження програмно-цільового методу формування місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс] / А.О. Пелехатий //

Науковий вісник. – 2016. – Випуск №16/17. – Режим доступу:
http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk16/fail/Musajeva.pdf

50. Національний банк України [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://bank.gov.ua>

51. Никифорова А.А. Факторы финансовой устойчивости и безопасности местного бюджета / А.А. Никифорова – Волгоград. – 2007. – 26 с.

52. Оболенський О.Ю. Державне управління та державна служба : словн.- довід. / уклад. О.Ю. Оболенський. - Київ : КНЕУ, 2005. – 480 с.

53. Опарін, В.М. Бюджетна система: навч. - метод, посібник для самост. вивч. дисц. / В.М. Опарін, В.І. Малько., С.Я. Кондратюк. – Київ: КНЕУ, 2000. – 208 с .

54. Осіпова О.В. Запровадження програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні / О.В. Осіпова // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: матеріали ІХ Міжнародної науково- практичної Інтернет-конференції, 27 листопада 2014 р. – Полтава : ПолтНТУ. – 2014. – С. 216-218.

55. Офіційна веб-сторінка Американської статистичної асоціації ASA [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу:
<http://www.amstat.org/>.

56. Офіційна веб-сторінка Євростату [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>

57. Офіційний сайт «Відділ освіти Болградської районної державної адміністрації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://bolgradosvita.budzhak.org>

58. Офіційний сайт «Державний веб-портал бюджету для громадян «Open Budget» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua>

59. Офіційний сайт «Децентралізація» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua>

60. Офіційний сайт «Одеська обласна державна адміністрація» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua>

61. Офіційний сайт «Ціна держави» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cost.ua/ru/>

62. Панчишин Р. Основні переваги об'єднаної територіальної громади як форми організації місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_1/6.pdf

63. Патицька Х.О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатності територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4412>

64. Пелехатий А.О. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / А.О. Пелехатий // Ефективна економіка. – 2016. – №11. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5260.

65. Пігуль Н.Г. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ / Н.Г. Пігуль, О.В. Люта // Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського – 2016. – №9. – С. 684-688.

66. Полинюк Н.І. Механізм формування фінансових ресурсів місцевих органів управління в умовах демократизації суспільства / Н.І. Полинюк // Економічний аналіз. – 2016. – № 1(26.) – С. 65–72.

67. Поляк Г.Б. Бюджетная система России : учеб. для студентов вузов. / Г.Б. Поляк – Москва : ЮнитиДана. – 2000. – 550 с.

68. Попов В.М. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні розвитку регіонів / В.М. Попов, Н.І. Малімон. // Наукові записки. – 2015. – Випуск №18. – С. 64-71.

69. Пояснювальні записки до фінансових звітів села Криничне Болградського району Одеської області за 2015-2019 рр.

70. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету міністрів України від 06 серп. 2014 р. № 385 : станом на 26 груд. 2016 р. / Законодавство України : [веб-сайт Кабінету міністрів України]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%B>

71. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п#Text>

72. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 №280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

73. Про общинні бюджети : Закон Республіки Болгарія від 24.03.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lex.bg/laws/ldoc/2134393857>

74. Раделицький Ю.О. Теоретико-системні основи визначення місцевих бюджетів / Ю.О. Радельницький // Причорноморські економічні студії (Серія «Гроші, фінанси і кредит»). – 2017. – Випуск №14. – С. 125-130.

75. Радельницький Ю.О. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: теоретичні аспекти / Ю.О. Радельницький, О.Р. Квасній // Фінансова політика. – 2018. – №5(133) – С. 147-153.

76. Руденко В. В. Зарубіжний досвід фінансування місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buktoloka.cv.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=115%3A2011-01-12-10-15-12&catid=13%3Apublications&Itemid=16&lang=uk>

77. Рябушка Л.Б. Аналітична оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів / Л.Б. Рябушка, В.В. Койло // Бізнесінформ. – 2013. – №11. – С.148-155.

78. Сабитова Н.М. О понятии финансового потенциала региона и методологии его оценки. / Н.М. Сабитова // Финансы. – 2003. – №3. С. 63–65.

79. Сембер С.В. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади / С.В. Сембер, О.Г. Чубарь, К.С. Машіко // Регіональна економіка. – 2015. – №3. – С. 81-90.

80. Слатвінська М.О. Фіскальна децентралізації в Україні: перспективи та недоліки[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7265>

81. Хамініч С.Ю., Климова В.М. Особливості фіскальної децентралізації в умовах розвитку національного господарства України / Хамініч С.Ю., Климова В.М. // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2011. - №5. – С.20-26.

82. Шульгина И. В. Направления развития бюджетного потенциала муниципальных образований / И. В. Шульгина. – Тамбов. – 2008. – 24 с.

83. Яшина Н. И. Управление расходами бюджетов административно-территориальных образований : монография / Н. И. Яшина, И. А. Гришунина. – Н. Новгород : НГТУ, 2004. – с. 344.

84. Oates W. An Essay on Fiscal Federalism / W. Oates. //Journal of Economic Literature. – 1999. – № 37. – С.1120–1149.

85. Tiebout, Ch. (1961), “An Economic Theory of Fiscal Decentralization”, Public Finances: Sources, and Utilization. pp. 79-96.2; 3, с. 80